

PRESADZOVANIE ZÁSAD TRVALO UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA AKO PROCESU PREKONÁVANIA KORISTNÍCKEHO PRINCÍPU V KULTÚRE A INŠTITÚT SPOLOČENSKEJ ZODPOVEDNOSTI FIRIEM

HELENA MELKUSOVÁ

Inštitút politológie
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
Email: helena.melkusova@gmail.com

Abstract:

The acceptance of the environmental problems leads people towards the promotion of sustainable development as a mean that could help to overcome the predatory principle in the anthropologically orientated Euroatlantic culture. An important condition to achieve radical changes is to leave behind the consumption lifestyle and to create the mechanisms that will be able to achieve collective interests. This tendency has been shown in the market economy through the institute of Corporate Social Responsibility. This institute is a manifestation of introducing a certain form of the basic moral principles to the economical practice. CSR accepts the compliance not only of ethical standards and principles, but also social, cultural and environmental requirements for its own production.

Keywords:

Sustainable development, consumption, social stratification, Corporate Social Responsibility – CSR, lifestyle

Najnovšie vývojové trendy späté s procesmi globalizácie značne rozrušujú tradičné väzby medzi štátmi, spoločenstvami i jednotlivými ľuďmi. Presadzovanie zásad trvale udržateľného rozvoja je dôležitou súčasťou rozhodovania o budúcnosti Zeme, presnejšie o podmienkach ďalšej existencie ľudstva. Štúdiá, ktorú financovalo Gorddardove stredisko pre

vesmírne lety organizácie NASA upozorňuje na nepriaznivé trendy spoločenského vývoja a tvrdí, že „globálna priemyslová civilizácia by sa v nadchádzajúcich desaťročiach mohla úplne rozložiť v dôsledku neudržateľného vyčerpania prírodných zdrojov a stále nerovnejšiemu prerozdeľovaniu rbohatstva.“ (Nasa, 2014). Výskumný projekt, ktorý dospel k tomuto záveru je založený na novom interdisciplinárnom modeli HADY, na čele ktorého stojí odborník na aplikovanú matematiku Safa Motesharri z americkej Štátnej nadácie pre vedu. Za najvýznamnejšie faktory spôsobujúce úpadok dnešnej civilizácie autori označili nasledujúce faktory: rastúci počet obyvateľov, podnebie, voda, poľnohospodárstvo a energie. Tieto faktory podľa výskumníkov môžu viesť ku kolapsu civilizácie, keď dôjde k ich zlúčeniu t.j. k „vyčerpaniu prírodných zdrojov“ a zároveň k nesúmerateľnej „ekonomickej stratifikácii na bohaté elity a masy chudobných“. Kľúčovým faktorom podľa J. Nafeesa je nevyhnutnosť znížiť ekonomickú nerovnosť a zaistiť spravodlivejšie rozdeľovanie zdrojov. Tiež je nevyhnutné podstatnou mierou znížiť spotrebovávanie zdrojov využívaním menej intenzívnych a obnoviteľných zdrojov. Je tiež treba znížiť rast počtu obyvateľov zeme. (Nasa, 2014).

V súčasnosti je vysoká miera ekonomickej stratifikácie spojená priamo s prehnaným pľundrovaním prírodných zdrojov, zodpovednosť za

to nesú elity žijúce prevažne v priemyslových krajinách. „Neohraničený konzum vedie k neopatrnému narábaniu so životným prostredím a západný človek svojím neuváženým postojom k prírode vystavuje nebezpečenstvu celú planétu.“ (Blaha, 2011, s.111). Nahromadené prebytky nie sú rovnomerne rozdeľované do celej spoločnosti, ale ovládajú ich elity. Obyčajní ľudia síce bohatstvo produkujú, ale elity im dávajú k dispozícii len jeho minimum, väčšinou len k minimálnemu prežitiu. (Nasa, 2014). Pokiaľ bude táto tendencia nárastu sociálnych nerovností naďalej pokračovať, hrozí kolaps, ktorý býva označovaný za civilizačný zlom. S. Motesharri a jeho kolegovia dospeli k záveru, že za podmienok, „ktoré sa veľmi podobajú podmienkam, v ktorých sa nachádza dnešný svet, je veľmi obtiažné vyhnúť sa kolapsu“. (Nasa, 2014). Existujú dva scenáre, v prvom scenári to vyzerá dlho tak, že civilizácia sa pohybuje po trajektórii udržateľného rozvoja, ale napokon elity začnú spotrebúvať príliš mnoho, čo povedie k hladomoru medzi chudobnými, ktorý je spôsobený nesúmerateľnými nerovnosťami, a to nakoniec spôsobí rozklad spoločnosti. V tomto prípade nejde o kolaps prírody. Podľa iného scenára, v ktorom pokračuje intenzívne využívanie prírodných zdrojov, dochádza k úpadku chudobných rýchlejšie, elity sú chránené pred „najškodlivejšími dôsledkami rozkladu životného prostredia oveľa dlhšie než chudobní“ (Nasa, 2014), čo umožňuje elitám správať sa tak, akoby nič nehrozilo, hoci to tak nie je, avšak vyčerpanie zdrojov napokon vedie ku kolapsu. Hroziacu katastrofu elity nedokážu identifikovať, aj v minulosti z týchto dôvodov došlo k zániku civilizácií. (Např. Rímska ríša, civilizácia Mayov). Autori štúdie konštatujú, že už teraz niektorí vedci upozorňujú na nepriaznivý vývoj súčasnej euroatlantickej civilizácie, upozorňujú na hroziaci kolaps, žiadajú realizovať štrukturálne zmeny, avšak elity a ich reprezentácie necítia ohrozenie, domnievajú sa, že sa nič nedeje

Obdobné názory zastávajú aj iní spoločenskí vedci, např. českí autori V. Cílek, M. Bárta, Kovář, M. a ďalší autori; v monografii „Kolaps a regenerace: Cesty civilizací a kultur“ analyzujú minulosť, súčasnosť a budúcnosť komplexných spoločností, zdôrazňujú, že jednotlivé civilizácie v histórii ľudstva vznikali, rozvíjali sa a zanikali, pričom dôležitými príčinami ich zániku bolo práve vyčerpanie dostupných zdrojov, vzostup krízových javov a nárast sociálnych rozdielov medzi skupinami v spoločnosti do absolútnych hodnôt. Tieto sociálne javy zohrali kľúčovú rolu pri rozklade jednotlivých civilizácií. (Cílek, Bárta, Kovář, 2011, s. 1- 816). Zadlžovanie štátov, neriešenie vážnych ekologických problémov, vysoká miera sociálnej stratifikácie, ako aj plytvanie a nadbytočné vyčerpávanie prírodných zdrojov na prepychový život najbohatších vrstiev spôsobujú nárast rizikových javov

aj v súčasnej spoločnosti, ktoré privádzajú euroatlantickú civilizáciu k zlomu. Hoci sme civilizáciou, ktorá produkuje najviac bohatstva v dejinách ľudstva, nahromadené prebytky nie sú rovnomerne rozdeľované medzi ľudí v celej spoločnosti, ale najviac konzumujú elity, stredné vrstvy chudobnejú, najnižšie vrstvy majú k dispozícii z tohto bohatstva minimum.

Technologické zmeny a inovácie môžu zvýšiť využívanie prírodných zdrojov, ale tiež vedú k zvýšeniu spotreby týchto zdrojov na jedného obyvateľa a zvýšená spotreba potom neutralizuje zvýšenú výkonnosť hospodárstva. V súčasnosti je veľmi dôležité pochopiť ľudskú kultúru evolučne a systémovo, v rozpore s tradíciou, ktorá kultúru považovala za zlepšenie prírody, za pokračovanie jej vývoja na kvalitatívne vyššiu úroveň „je potrebné i širšej verejnosti a politike povedať pravdu: „Ekologická kríza je celoplanetárnym dôkazom evolučnej nadradenosti prírody nad kultúrou“ (Šmajš, 2014). Josef Šmajš, český filozof, autor teoretického konceptu evolučnej ontológie tvrdí, že „naša „súčasná kultúra je protiprírodná, vznikla útočnou adaptívnou stratégiou nášho biologického druhu.“ (2014). Podľa jeho názoru táto stratégia nevyrástla priamo z ľudského genómu (z našej prirodzenosti), ale má svoj vlastný duchovný základ, ktorý už nie je produktom prirodzenej evolúcie. Produktom prirodzenej biotickej evolúcie je len ľudský genóm, v ktorom duchovný základ kultúry korení. Neprirodné kultúrne bytie, ktoré na vysoko prirodzenom usporiadaní Zeme vzniká deštrukciou a preformovaním bytia prírodného, rodí sa podľa informácie, ktorú ľudský genóm neobsahuje. Táto nová konštitutívna informácia sa vytvára až spolu s evolúciou kultúry, ktorú označujeme pojmom duchovná kultúra. J. Šmajš upozorňuje na fakt, že duchovná kultúra je aj svojím skrytým nastavením produktom kultúrnej evolúcie podobne ako je prirodzená informácia so svojím biotickým nastavením produktom evolúcie prirodzenej, preto nám s kritikou a prekonávaním skrytej duchovnej paradigmy kultúry príroda nepomôže. Príroda môže za našu biologickú jedinečnosť, za našu konzervatívnu prirodzenosť, ale nie za predátorskú duchovnú paradigmu, ktorá sa sformovala až v kultúre tvrdým bojom o prežitie v historickej selekcii dielčích kultúr. (Šmajš, 2014).

Pokiaľ ľudstvo chce prežiť a trvale sa rozvíjať, musí pochopiť, že existujú hranice, ktoré voči planéte Zem musí rešpektovať. Predovšetkým obmedziť plytvanie, nadspotrebu, odmietnuť, konzumný životný štýl, dôležité je pochopiť, že ľudská i podnikateľská subjektivita nemá schopnosť prekračovať prípustné limity regenerácie prírodných systémov. Dosiahnuť zásadnú zmenu v udržateľnom vývoji spoločnosti je možné len vtedy, ak dokážeme transformovať

globálnu ekonomiku, realizovať štrukturálne zmeny, ktoré umožnia vytvoriť stabilnejšiu spoločnosť v zdravšom životnom prostredí. Mnohí autori sa zhodujú v tom, že katastrofe je možné vyhnúť sa, ale je treba zásadným spôsobom zmeniť súčasnú civilizačnú paradigmu, "kultúry by mali znovu žiť regionálne, z recentnej biomasy, zo slnečného žiarenia, z tradičnej ľudskej práce" (Šmajš, 2014). V situácii, keď sa svet globalizoval, ešte nie je toto tvrdenie prijímané, nakoľko teraz ešte nie sú všade viditeľné extrémne nerovnosti, ale musíme skonštatovať, že neustále narastajú. J. Keller uvádza, že v súvislosti s ekonomickou globalizáciou nerovnosti dosahujú nesúmerateľné rozmery (Keller, 2010, s.27-33) a zároveň upozorňuje na rozklad stabilných sociálnych štruktúr, ktoré zaisťovali pevný rámec sociálnej integrácie. „Takzvaná ekonomika sietí vyvíja tlak na šírenie neplnohodnotných foriem práce, rozklad spoločností zamestnania spolu s ďalšími procesmi prudko zvyšujú počty sociálne potrebných.“ (Keller, 2010. s. 151). J. Šmajš sa domnieva, že až všeobecná chudoba a bieda v krajinách, ktoré predtým patrili ku krajinám bohatým, napomôžu rozšíriť pravdivý obraz o súčasnej krízovej situácii. Ľudia by mohli konečne pochopiť obľudnosť dnešnej závislosti kultúry na fosílnych palivách, na ťažbe zo stále menej dostupných ložísk surovín a palív, ako aj rozpoznať krátkozrakosť záborov pôdy na komunikácie a stavby. (Šmajš, 2014). V týchto súvislostiach je dôležité, aby reagovala na environmentálne problémy nie len kultúrna, politická, ale predovšetkým ekonomická sféra.

V súčasnosti je najprogresívnejším spôsobom presadzovania zásad trvalo udržateľného rozvoja v hospodárskej oblasti koncepcia *sociálnej zodpovednosti podnikov* (*Corporate Social Responsibility - CSR*), ktorú podporujú aj inštitúcie EÚ. Mnohí odborníci zdôrazňujú, že je treba akcentovať jej princípy v ekonomickom živote spoločnosti i v politike, viesť firmy k tomu, aby ju dobrovoľne aplikovali aj v krajinách mimo EÚ. Koncepcia sociálnej zodpovednosti podnikov môže významne prispieť k trvalej udržateľnosti a konkurencieschopnosti jednotlivých firiem, ale aj k budovaniu súčasnej modernej komunity, ktorej členom nie sú ľahostajné osudy ľudí v jednotlivých regiónoch Európy i sveta. Ďalším konceptom podnikateľskej etiky je korporatívne občianstvo (*corporate citizenship*), ktoré podrobne charakterizuje (aj) M. Lačný. Definuje ho ako programovú skratku pre politicko-filozoficky zdôvodnenú podnikateľskú etiku, založenú na koncepcii republikánskeho liberalizmu. Koncepcia korporatívneho občianstva je zároveň vyjadrením potreby vyrovnať sa so súčasným trendom inštrumentálneho chápania morálnych hodnôt v ekonomickej sfére. (Láčný, 2012, s.34).

Spoločenská zodpovednosť firiem je koncept podnikania, ktorý firmám umožňuje prispievať nielen k ekonomickému rastu, ale aj podieľať sa svojou činnosťou na dodržiavaní princípov trvalo udržateľného rozvoja. Tento prístup akceptuje dodržiavanie etických noriem a princípov, sociálnych, kultúrnych a environmentálnych požiadaviek vo svojej činnosti. Žiadna firma nefunguje len vo svojich ekonomických vzťahoch, ale ovplyvňuje tiež svoje okolie, kvalitu života svojich zamestnancov, miestnu komunitu, aj spoločnosť ako celok. Koncepcia sociálnej zodpovednosti podnikov znamená udržanie si ekonomického úspechu a získanie konkurenčnej výhody tým, že bude mať firma „dobrú povesť“, bude dbať na etické, sociálne, kultúrne a environmentálne správanie vo všetkých dimenziách svojho pôsobenia. Hodnotenie výsledkov firmy z pohľadu environmentálneho, sociálneho, ekonomického, kultúrneho - pomáha znižovať riziká, posilňuje značku firmy, zaisťuje jej konkurencieschopné postavenie, čo prospieva firemnému imidžu. Pojem *sociálna zodpovednosť firmy, organizácií*, (CSR, resp. SA, Social Accountability) nahrádza starší pojem, a to *etika podnikania*. Vždy sa jedná o správanie, fungovanie, aktivity firmy, ktoré v prvom rade predpokladajú plnenie právnych požiadaviek a nad tento rámec zodpovedné dobrovoľné správanie sa: v ekonomickej oblasti - podnikový kódex; v sociálnej oblasti - rozvoj ľudského kapitálu; v environmentálnej oblasti - zlepšovanie environmentálneho profilu; v relevantnej komunite - byť dobrý sused.

Sociálna zodpovednosť firmy (CSR) môže byť tak definovaná ako dobrovoľná integrácia sociálnych a ekologických ohľadov, v súčinnosti so zainteresovanými stranami do podnikateľských činností firmy. Ide o proces budovania dôvery rôznych zainteresovaných strán vo fungovaní firmy, ktorý nebude sledovať len úzke ekonomické ciele, ale bude i prospešný zo širších spoločenských aspektov. Pre dosiahnutie tejto dôvery sú dôležité:

- interné momenty správania sa firmy, ktoré spočívajú v presvedčení, že nie je žiadny rozdiel medzi vyhlásenými hodnotami a pravidlami, ktorými sa má riadiť a jej skutočným konaním.

- externé momenty, tie spočívajú v zjednotení hodnôt a pravidiel, ktoré uznáva firma a spoločenských hodnôt. Hodnoty uznávané spoločnosťou sa môžu časom meniť, ale táto zmena sa musí premietnuť do hodnôt a pravidiel prijatých firmou. Corporate Social Responsibility je súčasťou projektu Európa 2020; podporovanie stratégií pre inteligentný, udržateľný sociálny rozvoj a hospodársky rast je zároveň snahou o prekonanie hospodárskej, finančnej a dlhovej krízy. Je nutné nanovo budovať dôveru v podnikanie, čo je životne dôležité pre európske sociálne - trhové hospodárstvo. Uplatňovanie

princípov CSR umožňuje budovať konkurencieschopný model hospodárstva a tiež ukazovať cestu k novým formám tvorby hodnoty založenej na riešení spoločenských problémov. Európska politika sa v súčasnosti prepája s riešením hospodárskych problémov. Okrem toho komunikácia EK týkajúca sa CSR podčiarkuje, že individuálne prístupy k sociálnej zodpovednosti jednotlivých spoločností môžu viesť k množstvu ďalších cieľov vrátane politických. V marci 2010 Európska komisia zaviazala svojich členov k obnoveniu stratégie EÚ na podporu sociálnej zodpovednosti podnikov, nakoľko je kľúčovým prvkom pre zabezpečenie dlhodobej zamestnanosti, dôvery spotrebiteľov v jednotlivých krajinách ako aj zabezpečenia vyhovujúceho prostredia pre aplikáciu CSR v environmentálnej oblasti.

Cieľom podnikania je tvorba zisku a maximalizácia trhovej hodnoty firmy, avšak výlučne ekonomický pohľad na podnikanie nie je už v súčasnej dobe uspokojivý, nakoľko podnikateľské aktivity zároveň vplývajú na spoločenské štruktúry, životné prostredie, tvorbu potrieb a hodnôt, ktoré sa premietajú do spotreby tovarov a služieb. Podnikateľský subjekt vstupuje do rôznych vzťahov so spotrebiteľmi, dodávateľmi, zamestnancami či investormi a ovplyvňuje tak aj ich pôsobenie a správanie sa. Nad tým, ako dosiahnuť, aby z podnikania mala prospech nielen samotná firma, ale aj širšia verejnosť a komunita, sa zamýšľajú odborníci už dlhšie, hľadajú formy a aktivity, ktoré by pozitívne vplývali na životné prostredie, lebo ak by bol ekonomický rozvoj trvalo udržateľný a účinky na spoločnosť a životné prostredie pozitívne, odstránili by sa mnohé dodatočné náklady napr. na sanáciu a rekultiváciu poškodených plôch, na odstraňovanie rôznych ekologických havárií a pod. Miera vplyvu produktov, služieb a inej činnosti závisí od predmetu podnikania, geografickej oblasti, veľkosti firmy a viacerých iných faktorov. Verejnosť, ale aj interné záujmové skupiny (dodávatelia, odberatelia, zamestnanci) zaujímajú rôznorodé aktivity firiem súvisiacich s CSR. Dokladajú to aj výskumy z Fínska, kde spotrebiteľia sledujú túto oblasť a ich spotrebiteľské správanie podporuje zodpovedné podnikanie.¹ Zaujímavé je ale zistenie, že staršia generácia pristupuje k tejto otázke dôslednejšie, mladšia generácia ovplyvnená konzumným životným štýlom nedostatočne akceptuje v svojom rozhodovaní princípy CSR.

Nadmerná spotreba, plytvanie zdrojmi v západnom svete, otvára otázku, či je naďalej možné ísť touto cestou, lebo rastúci konzum je do budúcnosti neudržateľný, nakoľko produkuje kritický stav vo viacerých oblastiach. Odborníci odhadujú, že v dôsledku klimatických zmien vznikne nová kategória „klimatických utečencov“, ich počet sa odhaduje na 200 miliónov, zásade existuje len jedna zmysluplná cesta, *p r e h o d n o t e n i e* doterajšieho spôsobu života a hľadanie sociálne zodpovedného životného štýlu. (Vízia, 2014). Všetci ľudia na planéte Zem nemôžu v budúcnosti dosiahnuť takú úroveň spotreby, akú majú priemyselne rozvinuté spoločnosti. Planéta Zem nemá na to zdroje, pri dnešnej populácii – viac než 7 miliárd ľudí, by znamenala táto situácia katastrofu, produkcia odpadov by bola tak vysoká, že by zlikvidovala všetko živé. Predstavy o prosperite a neobmedzenom hospodárskom raste vo všetkých krajinách sveta, nezávisle na poznaní skutočných disponibilných zdrojov sa stávajú utópiou. Takýto spôsob produkcie vedie do slepej uličky, preto pokusy presadiť CSR sú reálnymi krokmi, ktoré by mohli viesť k dôležitej zmene pohľadu na trvalo udržateľný rozvoj. V týchto súvislostiach je možné upozorniť na fakt, že v praktickej politike „sme svedkami *prejavov pragmatického antropocentrického environmentalizmu* – svoje úsilie zameriavame na jednostranné reformy a opatrenia (napr. kontrola limitov emisií, zisťovanie toxicity vôd, odmietanie energie jadra, biopalív...), ktoré sú výsledkom politických rozhodnutí.“ (Dudinský, 2008, s. 199). Hoci existujú medzinárodné dohovory, ktoré by mali viesť k zastaveniu a zlepšeniu stavu životného prostredia, fakty zistené vedcami z celého sveta ukazujú, že v globálnom meradle dochádza k zhoršovaniu stavu životného prostredia, k závažným klimatickým zmenám, ktoré sa už prejavujú v rôznych častiach sveta (záplavy, extrémne suchá a horúčavy, požiare, zmeny klimatických pásiem, biodiverzity, atď.) Dokonca žijeme už na dlh, lebo spotrebujeme takmer o tretinu viac, než je schopná planéta Zem vyprodukovať.

Medzinárodný prieskum spoločenskej zodpovednosti firiem, ktorý realizovala spoločnosť KPMG International v roku 2005 medzi hlavnými závermi uvádza, že sa zvyšuje počet firiem pripravujúcich správy o svojej spoločenskej zodpovednosti. (Ježík, 2006). Z prieskumu vyplýva aj ďalší dôležitý záver: hoci sa názory na spoločenskú zodpovednosť a jej implementáciu vo firmách rôznia, rastie počet firiem, ktoré sú presvedčené, že ich dlhotrvajúci obchodný úspech nezáleží len na zdravej súvahe, ale aj na ich výkonnosti v otázkach súvisiacich so sociálnym a životným prostredím. Otázka už dnes pre firmy nestojí tak, či sa svojou spoločenskou zodpovednosťou zaoberať, ale skôr ako k nej pristupovať. Business Ethics, časopis venujúci sa etike

¹ Až 70% Fínov tvrdí, že spoločensky zodpovedné správanie sa firmy – jej starostlivosť o zamestnancov, životné prostredie, investovanie do miestnych komunit a pod. – ovplyvňuje ich spotrebiteľské rozhodnutia. (Prieskum, 2014).

v podnikaní firiem, napríklad už osemnásť rokov oceňuje zodpovedné firmy a v posledných rokoch zverejňuje aj rebríček 100 najlepších firemných občanov. V prvej desiatke nájdeme okrem iných aj Hewlett-Packard, Cisco Systems a Dell. Pravidelnú rubriku o CSR má aj Financial Times. Popularita spoločenskej zodpovednosti rastie. Nie je to však len vďaka pozitívnemu „imidžu“, rebríčkom a cenám, ale je to čoraz viac aj o konkurenčnej výhode pre firmy, ktoré sa zapoja do uvedených aktivít. V SR sa tiež vyhodnocujú firmy v rámci CSR, najznámejšia je *Via Bona Slovakia*, organizuje ocenenia za zodpovedné podnikanie a firemnú filantropiu, každoročne udeľuje ceny v siedmych oblastiach. (Rozdali, 2014).

Slovenská Nadácia Pontis spolupracuje s firmami pri realizácii ich filantropických aktivít a dobrovoľníctva zamestnancov. Poskytuje poradenstvo pri tvorbe filantropickej stratégie. Spravuje desať nadačných fondov, prostredníctvom ktorých realizuje svoje darcovské aktivity. Nadácia Pontis je administrátorom združenia *Business Leaders Forum*. BLF presadzuje diverzitu na pracoviskách, ochranu životného prostredia v podnikaní, transparentnosť a zavádzanie štandardov v reportingu zodpovedného podnikania. Významnou inštitúciou, ktorá presadzuje etické prístupy v podnikaní je *CSR Europe*. Je európskou organizáciou, ktorá združuje firmy vzájomne si vymieňajúce svoje praktické znalosti v oblasti zodpovedného podnikania. Funguje od roku 1995 a sídlo má v Bruseli.

Prínosy implementácie konceptu CSR v organizácii môžeme rozdeliť na morálne a ekonomické. Morálne prínosy sú nefinančného charakteru, no v dlhodobejšom horizonte môžu prinášať pozitívny vplyv aj na hospodárenie a finančné zdroje organizácie. To, že morálne prínosy len málokedy prinášajú pre organizáciu okamžité zisky neznamená, že nie sú dôležité. Medzi takéto prínosy môžeme zaradiť zvyšovanie hodnoty značky, zlepšovanie reputácie, zachovanie prírodných zdrojov, skvalitňovanie ľudského kapitálu alebo budovanie dôveryhodnejších vzťahov s dodávateľmi a odberateľmi. Trnková (2005) uvádza, že medzi ekonomické prínosy patrí lepší prístup ku kapitálu cez spoločensky zodpovedné investovanie, znižovanie nákladov v súvislosti s dobrou ekologickou praxou alebo zvyšovanie produktivity zamestnancov pomocou zvyšovania ich spokojnosti a kvalifikácie.

Konkrétne prejavy spoločenskej zodpovednosti sa vymedzujú v troch dimenziách - ekonomickej, sociálnej a environmentálnej. *Ekonomickú dimenziu* predstavujú legislatívne normy a opatrenia prijaté štátnymi inštitúciami na odmietnutie korupcie, podporu transparentnosti, implementáciu princípov dobrého riadenia firmy, posilnenie ochrany duševného vlastníctva, skvalitnenie a zvýšenie bezpečnosti

produktov a služieb, utuženie vzťahov s investormi či zákazníkmi. *Sociálna rovina* obsahuje rôzne filantropické aktivity a firemné dobrovoľníctvo, darovanie know-how neziskovým organizáciám, ale aj skvalitnenie zamestnaneckej politiky, podpora zdravia a bezpečnosti zamestnancov, rozširovanie možností ich vzdelávania a rekvalifikácií, zamestnávanie občanov z menšinových alebo znevýhodnených skupín, garantovanie rovnosti príležitostí mužov a žien, ale aj jednoznačné odmietnutie detskej práce. *Environmentálna dimenzia* je prejavom aktivít, ktorými firmy zavádzajú ekologickú výrobu, investujú do technológií a prostriedkov na znižovanie environmentálnej záťaže, vydeľujú pozornosť a finančné prostriedky na ochranu prírodných zdrojov, snažia sa o povzbudenie ekologickej firemnej kultúry.

Spoločensky zodpovedné podnikanie má vplyv na lojalitu zamestnancov, znižovanie miery fluktuácie a zvyšovanie produktivity. Takéto argumenty podporujú okrem iných aj výsledky prieskumov a práce organizácie Business in the Community (BITC). Je to najstaršia britská organizácia, ktorá sa viac ako dvadsať rokov venuje podpore zodpovednosti firiem a členskú základňu ktorej tvorí vyše 700 britských firiem. Medzi jej aktivity patrí napríklad tvorba *CSR Indexu* ako nástroja na meranie konkurenčnej pozície v tejto oblasti. (Ježík, 2006). Medzi hlavné trendy patrí nárast transparentnosti firiem prostredníctvom väčšej miery informovania verejnosti o svojich stratégiách, cieľoch a konaní. Podľa indexu rastie počet firiem, ktoré kladú dôraz na angažovanie sa a odborný rast zamestnancov, ale aj na ich občiansku angažovanosť. Tieto trendy treba hodnotiť pozitívne, lebo je žiaduce dopĺňať odovzdávanie informácií - nadobúdanie potrebných kompetencií, účinnejšie formovanie občianskych postojov. Firmy sa viac sústreďujú na udržanie zamestnancov, venujú zvýšenú pozornosť ich odmeňovaniu a prejavu uznania.

Na záver analýzy uvedenej problematiky je možné skonštatovať:

Po prvé, princípy solidarity a vzájomnej pomoci budú mať rozhodujúci význam pri riešení závažných problémov súvisiacich s vyčerpávaním zdrojov, klimatickými zmenami, odstraňovaním extrémnych sociálnych nerovností. Prihlásením sa ku spoločenskej zodpovednosti sa zvyšuje tlak na efektívne využívanie zdrojov, čím sa podporuje úspora energií a materiálov. Dodržiavanie zásad trvalo udržateľného rozvoja v podnikaní napomáha firmám úspešnejšie sa presadiť na trhu v konkurenčnom súperení a skutočne plniť funkciu komparatívnej výhody na trhu. V súčasnosti výrazne stúpa význam aktivít realizujúcich idey sociálnej zodpovednosti firiem, ktoré nadobúdajú formu reálnych programov smerujúcich k udržaniu si dlhodobej prosperity a trvalému naplňovaniu

záväzkov Európy týkajúcich sa solidarity a sociálnej spravodlivosti.

Po druhé, vhodné nastavenie legislatívy, transparentné podnikateľské prostredie a rastúce očakávania zainteresovaných skupín môžu spoločensky zodpovednému podnikaniu pomôcť realizovať výzvy OSN k uplatňovaniu trvalo udržateľného rozvoja v každodennej praxi. V týchto aktivitách je rozhodujúce, do akej miery budú akceptované v podnikaní normy etiky, morálneho správania a ako sa prejaví ochota firiem reflektovať tieto požiadavky. Dobrovoľné rozhodnutia, ktoré prispievajú k zlepšeniu stavu spoločnosti, k čistote životného prostredia a k rešpektovaniu záujmov zainteresovaných subjektov budú dokumentovať posun od výziev k praktickým činom. Splnenie medzinárodne uznávaných štandardov, prihlásenie sa ku etickým či iným kódexom, ako aj spoločensky zodpovedné aktivity sú v súčasnej spoločnosti nadstavbou rešpektovania platnej legislatívy, avšak v budúcnosti by sa mali stať jej súčasťou.

Literatúra:

- BLAHA, Ľ.: Matrix kapitalizmu. Blíži sa revolúcia? Bratislava: Veda 2011. ISBN 978-80-224-1230-8.
- Aktivity a projekty. Nadácia Pontis Dostupné na internete: <<http://www.nadaciapontis.sk>> [3/3/2014].
- BUTORACOVÁ - ŠINDERYOVÁ, I.: Etické zásady a ich dominantné postavenie v marketingovej praxi európskeho trhového prostredia. In: Marketing a komunikace. Dostupné na internete: <<http://www.mandk.cz/view.php?cisloclanku=2009050008>> [12/3/2014].
- CÍLEK, V., BÁRTA, M., KOVÁŘ, M.: Kolaps a regenerace: Cesty civilizací a kultur. Minulost, současnost a budoucnost komplexních společností. Praha: Academia 2011. ISBN: 978-80-200-2036-9.
- DUDINSKÝ, V.: Keď hra prestáva byť hrou. In: Medzi modernou a postmodernou IV. Súťaživosť ako kultúrotrvorný fenomén - limity efektivity. Lačný, M., Dudinský, V.(eds) Prešov: PU Prešov 2008, s.197- 201.
- DYTRT, Z.: Dobré jméno firmy. Praha: Alfa Publishing, 2006
- Dostupné na internete: <http://www.kas.de/proj/home/pub/15/27/dokument_id-16485/index.html> [3/3/2014].
- HRADILOVÁ,P.: Zahraničné kódexy. Dostupné na internete: <<http://www.etrend.sk/podnikanie/riadenie-a-kariéra/zahranicne-kodexy-si-na-slovensku-casto-zbytocne/36685html>> [11/3/2014].
- JEŽÍK, A.: Naozaj viete, čo je CSR? In: Stratégie 27.7.2006, Marketing - CSR /:22/ Dostupné na internete: <http://www.viabona.sk/tmp/asset.../Strategie_NAOZAJ%20VIETE.doc> [3/2/2014].
- Aktivity a projekty. Nadácia Pontis Dostupné na internete: <<http://www.nadaciapontis.sk>> [3/3/2014].
- LAČNÝ, M. Politicko-filozofický aspekt konceptu corporate citizenship. In: Annales Scientia Politica. roč.1, č.1, 2012, s. 30-35.
- Nasa-funded study: industrial civilisation headed for 'irreversible collapse'? <<http://www.theguardian.com/environment/earth-insight/2014/mar/14/nasa-civilisation-irreversible-collapse-study-scientists>> [9/3/2014].
- PAVELKA, Ľ.: Etika v medzinárodnom podnikaní. In: Spotrebiteľ. č.1, 2008.
- Prieskum: etické otázky ovplyvňujú spotrebiteľov. Dostupné na internete: <<http://www.euractiv.sk/csr-spolocenska-zodpovednost/clanok/prieskum-eticke-otazky-ovplyvnuju-spotrebitelov>> [1/3/2014].
- PRUZNAN, P.: "Theory and practice of business ethics in Denmark" v L. Zsolnai - editor The European Difference: Business Ethics in the Community, CBS, 2003.
- REMIŠOVÁ, A., WINKLER, I.: Komparácia firemných etických kódexov v slovenských a západonemeckých firmách. In Ekonomický časopis, roč. 54, č.6 (2006), s.597-610.
- Rozdali sme ocenenia Via Bona Slovakia za rok 2012. 12.4.2013. Dostupné na internete: <<http://www.nadaciapontis.sk/clanok/rozdali-sme-ocenenia-via-bona-slovakia-za-rok-2012/451>> [24/3/2014].
- SMREKOVÁ, D. : Niekoľko postrehov z praxe. Dostupné na internete:<http://www.transparency.sk/denn_tlac/041111_niekto.htm> [4/3/2014].
- STRATÉGIA EHK OSN PRE VÝCHOVU K TRVALO UDRŽATEĽNÉMU ROZVOJU. Vilnius 23. marec 2005.
- Dostupné na internete: <<http://www.unece.org/env/esd/strategytext/Slovak.pdf>> [15/3/2014].
- ŠMAJS, J.: Ohrozená kultúra. Dostupné na internete: <<http://www.phil.muni.cz/fil/texty/ohrkul.html>> [4/3/2014].
- TRNKOVÁ, J.: Co znamená společenská odpovědnost firem? In: Kolektiv autorov: Napříč společenskou odpovědností firem, AISIS, 2005. s. 32 - 33.
- Vízia pre udržateľný svet. World Congress , 2009,28/07/2009, Dostupné na internete: <<http://www.respect.at/content/site/aktuelles/article/4534.html>> [4/3/2014].
- Why an Alliance for CSR?

Dostupné na internete:
<<http://www.csreurope.org/pages/en/priorityareas.htm>> [13/3/2014].

Zelená kniha. Dostupné na internete:
<http://www.europskaunia.sk/zelena_kniha> [2/3/2014].